

KADERNOTA 2025

Uitgangspunten voor de taken en de doelen
plus financiële begroting periode 2025-2028

Utrecht, 6 december 2023

Het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies is een samenwerkingsverband (op basis van de gemeenschappelijke regeling) van 4 provincies, te weten Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant.

1. Inleiding

Sinds juli 2021 is de Nieuwe Hollandse Waterlinie UNESCO Werelderfgoed en werd toegevoegd aan de Stelling van Amsterdam die al sinds 1996 op de werelderfgoedlijst staat. Samen zijn ze nu de Hollandse Waterlinies. Op 24 maart 2022 is het gemeenschappelijk orgaan (GO) opgericht van de vier provincies: Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant. Hierdoor zijn zij één Siteholder voor de Hollandse Waterlinies. Deze is verantwoordelijk voor het behoud van de werelderfgoedwaarde van dit unieke gebied, door het verzorgen van coördinatie tussen en gezamenlijkheid van de vier provincies gericht op beschermen, beheren en uitdragen.

Visie

In een samenwerkingsverband met 4 provincies draagt de Siteholder er zorg voor dat de Hollandse Waterlinies behouden blijven door adequaat beheer en bescherming, en er ontwikkelingen plaats kunnen vinden die bij de erfgoedwaarden passen. Ook zorgt ze dat het verhaal van de Hollandse Waterlinies uitgedragen wordt: voor iedereen zou het duidelijk moeten zijn dat het een UNESCO Werelderfgoed betreft en waarom dat zo is. Behoud door ontwikkeling is daarbij het motto.

Gemeenschappelijke Regeling

Vanaf het vroege begin van het nationale proces dat gericht was op de nominatie, hebben de vier voornoemde provincies in een bestuursovereenkomst de primaire verantwoordelijkheid op zich genomen, te weten: Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant. Ten behoeve hiervan zijn de vier provincies een gemeenschappelijke regeling (GR) aangegaan. Hiermee is op 24 maart 2022 het gemeenschappelijk orgaan Siteholderschap Werelderfgoed Hollandse Waterlinies opgericht.

2. Gemeenschappelijk Orgaan

Het gemeenschappelijk orgaan (GO) is als zelfstandige bestuursorgaan verantwoordelijk voor de coördinatie tussen- en gezamenlijkheid van de vier provincies gericht op beheren, beschermen en uitdragen van de werelderfgoedwaarde. Zo wordt geborgd dat aan de internationale verplichtingen van Nederland jegens de UNESCO kan worden voldaan. De Siteholder bestaat uit 4 afgevaardigden van de vier colleges van gedeputeerde staten die de samenwerking zijn aangegaan. De algemeen directeur van de RCE is als adviseur betrokken bij de Siteholder.

De reguliere taken van het GO zijn als volgt samen te vatten:

1. Algemene taken
 - afstemming en communicatie;
 - opstellen, actualiseren en uitvoeren van het managementplan;
 - nakomen van de rapportageverplichtingen naar UNESCO; / de verantwoording naar het Rijk
 - bevorderen van visievorming ten behoeve van strategieën
 - eerste aanspreekpunt voor dit werelderfgoed
2. Beheer van de universele waarden
 - stimuleren en controleren van passend beheer;
 - tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;
 - stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;
3. Bescherming van de universele waarden
 - stimuleren en controleren van passende bescherming
 - tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;
 - stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;

4. Uitdragen van de universele waarden
 - draagvlak, kennisverspreiding en promotie;
5. Organisatie en middelen
 - ondersteunen en faciliteren voor beschikbaar krijgen van voldoende middelen

Ad 1: Algemene taken

- afstemming en communicatie;

Teneinde de samenwerking tussen de vier provincies en tussen de Siteholder en externe partijen goed te laten verlopen is afstemming en communicatie van groot belang. Er wordt geparticipeerd in relevante netwerken en samengewerkt in werkgroepen en overlegorganen.

- opstellen, actualiseren en uitvoeren van het managementplan

Een managementplan is sinds 2006 verplicht bij het indienen van nieuwe UNESCO-werelderfgoednominaties. Hierin staat hoe de instandhouding van de Hollandse Waterlinies is geregeld. Het is een dynamisch document dat regelmatig wordt herzien. Hij beschrijft op welke manier partijen richting geven aan het beheer, beschermen en uitdragen van het werelderfgoed, waarbij het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) centraal staat.

De Uitzonderlijke Universele Waarde van de Hollandse Waterlinies is:

- Een buitengewoon voorbeeld van een Europees verdedigingssysteem van de moderne tijd dat intact is gebleven;
- Een ingenieus systeem van militaire verdediging door inundatie dat gebruik maakt van eigenschappen en elementen van het aanwezige landschap;
- Uniek in de Europese architectuurgeschiedenis;
- Een illustratie van Nederlandse inventiviteit in land- en waterbeheersing.

Een belangrijk onderdeel van het management plan is de beschrijving van organisatiestructuur en de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen. Daarnaast komt de planologische bescherming, de wijze van beheer en de monitoring van het erfgoed aan de orde. Tot slot bevat het managementplan opgaven waar in de komende periode aan gewerkt gaat worden inclusief een implementatiestrategie.

Veel van de maatregelen in het managementplan zijn inmiddels opgenomen in de 'governance' van het siteholderschap. Echter, dit is niet gebeurd voor wat betreft Beheer. In 2024 wordt een onderzoek uitgevoerd naar de minimale verantwoordelijkheid van de Siteholder voor het beheer en de vertaling daarvan naar concrete activiteiten. Deze worden in 2025 geïmplementeerd en uitgevoerd.

- nakomen van de rapportageverplichtingen naar UNESCO; / de verantwoording naar het Rijk
Een rapportageverplichting voortvloeiende uit de nominatie is het opstellen van een overzicht van toekomstige projecten binnen de grenzen van de site. Dit overzicht biedt de mogelijkheid om bij ontwikkelingen in een vroeg stadium de bescherming van de OUV mee te wegen in de planvorming.

- bevorderen van visievorming ten behoeve van strategieën

De primaire verantwoordelijkheid van de Siteholder is het behoud van de universele waarden van het werelderfgoed. Het GO wil dit passend combineren met de ontwikkelingen die in Nederland noodzakelijk zijn, zoals herstel biodiversiteit, woningbouw, waterbeheer, energietransitie, klimaatadaptatie, landbouwtransitie. Het vormen van visie hierop en daaruit voortkomende strategieën voor realisatie zullen worden bevorderd.

- zijn eerste aanspreekpunt voor het Rijk en UNESCO
- Het GO is als siteholder van de Hollandse Waterlinies het eerste aanspreekpunt voor Rijk en Unesco.

Ad 2. Beheer van de universele waarden

- stimuleren en controleren van passend beheer;
- tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;
- stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;

Uit het onderzoek van 2024 zal blijken welke concrete activiteiten passen bij de verantwoordelijkheid van het GO voor het beheer van de Hollandse Waterlinies. Deze worden in 2025 geïmplementeerd en uitgevoerd. De verwachting is dat deze de aard hebben van monitoren, agenderen en stimuleren zoals ook bij Beschermen en Uitdragen.

Ad 3. Bescherming van de universele waarden

- stimuleren en controleren van de bescherming

Om de bescherming te borgen zijn er binnen het GO 2 gremia werkzaam:

- Werkgroep Bescherming

Deze werkgroep bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van de 4 provincies en een adviseur vanuit RCE, onder leiding van een coördinator vanuit het sitebureau. De werkgroep heeft tot taak het uitvoeren van gebiedsanalyses, het zorgdragen voor de harmonisatie van ruimtelijk beleid en het bespreken van casussen mbt ontwikkelingen binnen de site.

- Het Kwaliteitsteam

Dit team bestaat uit deskundigen op het gebied van planologische ontwikkelingen, ruimtelijke opgaven en cultuurhistorische waarden. Hij is de adviseur voor de Siteholder op complexe vraagstukken en formuleert visie en strategie op bescherming van de OUV.

- tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;

Voor zowel de Werkgroep Bescherming als het Kwaliteitsteam geldt dat zij een signaalfunctie hebben op het gebied van bedreigingen en ontwikkelingen. De gemeenten zijn eerst verantwoordelijken als het gaat om het toezien op ontwikkelingen en het handhaven bij overtredingen.

- stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;

Vanuit de centrale taak worden kennisbijeenkomsten en expertmeetings georganiseerd. Ook stelt het GO 'instrumenten' beschikbaar zoals een toolbox, stroomdiagram, leidraden die partners informatie verschaffen over wat te doen bij ontwikkelingen.

Ad 4. Uitdragen van de universele waarden

- draagvlak, kennisverspreiding en promotie;

Voor dit onderdeel is de Werkgroep Uitdragen eerste verantwoordelijke. Deze werkgroep bestaat uit ambtelijke afgevaardigden van de vier provincies, onder leiding van een coördinator van het Sitebureau.

Hoe vaker het verhaal van de Hollandse Waterlinies verteld wordt hoe meer mensen het verhaal leren kennen, herkennen en waarderen. Daarom wordt de historische waarde en de betekenis van de Hollandse Waterlinies gepresenteerd aan een groot publiek door middel van bezoekerscentra, publicaties, evenementen, exposities en educatieve programma's. Hiervoor wordt op het gebied van publiekscommunicatie en marketing samengewerkt met een aantal partijen:

- Stichting Liniebreed Ondernemen voor de nationale marketing, liniebrede evenementen, netwerk van ondernemers, betrekken vrijwilligers;

- Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) voor internationale marketing;
- Het Kenniscentrum Waterlinies ontsluit zowel digitaal als analoog historische en actuele kennis over de Hollandse Waterlinies.

Voor UNESCO is het heel belangrijk dat het verhaal van het erfgoed door wordt gegeven aan de volgende generaties. Hiervoor is een lespakket beschikbaar en worden op verschillende forten speciale rondleidingen aan schoolklassen gegeven.

3. Ambtelijke ondersteuning

Het sitebureau is het centrale ambtelijke onderdeel dat de samenwerking organiseert, de Siteholder ondersteunt en faciliteert in de uitvoering van haar taken en de centrale spil is in het interprovinciale netwerk.

De personele bezetting ziet er als volgt uit:

1 hoofd sitebureau	0,6fte
1 bureausecretaris	0,4 fte
1 programmaondersteuner	0,6 fte
1 projectleider Uitdragen	0,7 fte
1 webmaster	0,5 fte
1 projectleider Bescherming	0,6 fte

4. De financiën van het GO

4.1 De jaarlijkse provinciale bijdrage

Een deelnemende provincie is jaarlijks een vaste bijdrage verschuldigd aan het orgaan. Het orgaan stelt jaarlijks in de begroting per deelnemende provincie de bijdrage vast voor de instandhouding van het orgaan en uitvoering van taken in dat betreffende begrotingsjaar.

De hoogte van de bijdrage wordt berekend op basis van de totale kosten van het orgaan in het betreffende begrotingsjaar waarbij op grond van de ligging van de Hollandse Waterlinies in de vier provincies onderstaande verdeling in acht wordt gehouden:

Deelnemende provincies	Financiële verdeling
Provincie Noord-Holland	30%
Provincie Utrecht	30%
Provincie Gelderland	30%
Provincie Noord-Brabant	10%

Voor 2025-2028 zijn deze bijdragen respectievelijk € 300.000, € 300.000, € 300.000 en € 100.000.

4.2 Meerjarig exploitatie-overzicht van baten en lasten

Hierna is een meerjarig overzicht opgenomen van de exploitatie voor een tijdspad van 4 jaar. Ten opzichte van het meerjarenoverzicht in de Begroting 2024 kiest het GO er voor om niet alleen de loonkosten van het sitebureau te indexeren maar alle kosten. Daarmee is gewaarborgd dat de uitvoering van de reguliere taken elk jaar op hetzelfde peil kan blijven.

De komende jaren is er nog een zodanige reserve op de begroting van het GO, dat een hogere financiële bijdrage per provincie nog niet nodig is. De verhoging van kosten door het toepassen van indexatie kan de komende jaren (als deze de jaarlijkse € 1 miljoen bijdrage zou overschrijden) namelijk uit de reserve gefinancierd worden. Dit heet in het overzicht “vergoeding aan de provincies vanuit de

reserve” omdat het sitebureau niet zelf rechtstreeks geld uit de reserve kan aanspreken. De afspraak is dat de reserve altijd minimaal 20% van de jaarlijkse totale bijdrage moet bevatten voor incidentele en onverwachte uitgaven.

Een verhoging van de provinciale bijdrage aan het Gemeenschappelijk Orgaan zal in de loop van de jaren wel aan de orde komen, naar verwachting in 2029. Het zal dan om een geringe verhoging gaan. Uitgangspunt is dat het Gemeenschappelijk Orgaan ‘mean and lean’ werkt en daarbij streeft naar zo min mogelijk uitgaven om de taken uit te kunnen voeren. Daarnaast zullen de extra investeringen van de huidige opbouwjaren over een aantal jaren niet meer aan de orde zijn.

Hiermee kan worden vastgesteld dat de financiële cijfers in overeenstemming zijn met de geformuleerde uitgangspunten, niet alleen in de eerste jaren, maar ook op de lange(re) termijn.

Het saldo uit de voorgaande jaren bedraagt € 696.575 op 31-12-2024. Deze is gebaseerd op de vastgestelde begrotingen voor 2023 en 2024. Bij de ontwerpbegroting 2025 (vj. '24) zal het resultaat uit de voorlopige jaarrekening van 2023 worden gebruikt. De definitieve begroting 2025 (sept. '24) gaat uit van de goedgekeurde jaarrekening 2023.

Begrotingsjaar	2025	2026	2027	2028
	Middelen	Middelen	Middelen	Middelen
Saldo voorgaand jaar	€ 696.575	€ 671.682	€ 582.418	€ 438.817
Bijdragen provincies	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Vergoeding provincies	€ -	€ 37.500	€ 90.000	€ 145.000
<i>Totaal</i>	<i>€ 1.696.575</i>	<i>€ 1.709.182</i>	<i>€ 1.672.418</i>	<i>€ 1.583.817</i>
	Kosten	Kosten	Kosten	Kosten
Programmabureau	€ 404.644	€ 424.876	€ 446.120	€ 468.426
UNESCO	€ 10.500	€ 11.025	€ 11.576	€ 12.155
Siteholderschap	€ 5.250	€ 5.513	€ 5.788	€ 6.078
Communicatie	€ 372.750	€ 391.388	€ 410.957	€ 431.505
Kennis en educatie	€ 115.500	€ 121.275	€ 127.339	€ 133.706
Bescherming incl. Q-team	€ 68.250	€ 71.663	€ 75.246	€ 79.008
Beheer	€ -	€ -	€ -	€ -
Netwerken (regionaal en Europees)	€ 10.500	€ 11.025	€ 11.576	€ 12.155
<i>Totaal</i>	<i>€ 987.394</i>	<i>€ 1.036.763</i>	<i>€ 1.088.602</i>	<i>€ 1.143.032</i>
<i>Reserve</i>				
Saldo voorgaand jaar	€ 696.575	€ 671.682	€ 582.418	€ 438.817
Saldo Baten en Lasten	€ 12.606	€ 737	€ 1.398	€ 1.968
Vergoeding volgend jaar	€ -37.500	€ -90.000	€ -145.000	€ -202.500
Saldo	€ 671.682	€ 582.418	€ 438.817	€ 238.285

Toelichting bij de meerjarenbegroting:

- De loonkosten zijn vanaf 2024 geïndexeerd met 5% per jaar cf. Begroting2024. De andere kosten zijn vanaf 2025 geïndexeerd met 5% per jaar.
- In 2027 zal gekeken worden of de bijdragen van de Provincies nog voldoende zijn om de kosten te dekken voor 2028 en volgende jaren.

Balanscijfers in meerjarig perspectief

Balanscijfers 31 december (* € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Vlottende ACTIVA	-	-	-	-
Uitzettingen met een looptijd <1jaar	672	582	439	238
Totaal activa	672	582	439	238
Vaste PASSIVA	-	-	-	-
Algemene bedrijfsreserve	697	672	582	439
Resultaat	-25	-89	-144	-201
<i>Eigen vermogen</i>	<i>672</i>	<i>582</i>	<i>439</i>	<i>238</i>
Totaal passiva	672	582	439	238

Belangrijke punten ten aanzien van de begroting en opmerkingen ten opzichte deze Kadernota:

- Het meerjarige exploitatieoverzicht 2026 – 2029 zal in de komende kadernota worden opgenomen. Alsmede een toelichting op deze meerjarenbegroting.
- In de toelichting op de meerjarenbegroting zal worden stilgestaan bij eventuele incidentele lasten en onvoorziene uitgaven alsmede eventuele financiële risico's
- De geprognoseerde balansen 2026 -2029 zal eveneens in de komende kadernota worden opgenomen.
- In de toelichting van de balansen wordt ingegaan op de ontwikkeling van de liquiditeitspositie, de solvabiliteitspositie en weerstandsvermogen.
- De 4 provincies die deelnemen in de GO zijn voor hun aandeel aansprakelijk als vermogenstekorten zouden ontstaan.